

VAI TRÒ CỦA VIỆN KIỂM SÁT NHÂN DÂN TRONG KIỂM SOÁT VIỆC THỰC HIỆN QUYỀN LỰC TƯ PHÁP Ở VIỆT NAM TRONG KỶ NGUYÊN MỚI

LÊ NGỌC DUY*

Tóm tắt: Viện kiểm sát nhân dân (VKSND) là một thiết chế hiến định, có chức năng “thực hành quyền công tố, kiểm sát hoạt động tư pháp”; có nhiệm vụ “bảo vệ pháp luật, bảo vệ quyền con người, quyền công dân, bảo vệ chế độ xã hội chủ nghĩa, bảo vệ lợi ích của Nhà nước, quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân, góp phần bảo đảm pháp luật được chấp hành nghiêm chỉnh và thống nhất”. Trên cơ sở quy định của pháp luật, bài viết phân tích, đánh giá vai trò của VKSND trong kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp trong kỷ nguyên mới, đồng thời đưa ra một số kiến nghị hoàn thiện vấn đề này.

Từ khóa: Viện kiểm sát nhân dân; kiểm soát quyền lực tư pháp; kỷ nguyên mới
Ngày nhận bài: 10/8/2025; Biên tập xong: 10/9/2025; Duyệt đăng: 22/9/2025

THE ROLE OF THE PEOPLE'S PROCURACY IN CONTROLLING THE IMPLEMENTATION OF JUDICIAL POWER IN VIETNAM IN THE NEW ERA

Abstract: The People's Procuracy is a constitutionally established institution entrusted with the functions of exercising prosecutorial authority and supervising judicial activities. Its duties include safeguarding the law; protecting human rights and citizens' rights; defending the socialist regime; and preserving the interests of the State, and the lawful rights and interests of organizations and individuals as well. These responsibilities contribute to ensuring the strict and uniform enforcement of the law. Based on current legal provisions, this article analyzes and evaluates the role of the People's Procuracy in controlling the implementation of judicial power in the new era and offers recommendations for improving the effectiveness of this matter.

Keywords: The People's Procuracy; controlling the implementation of judicial power; new era
Received: Aug 10, 2025; **Editing completed:** Sep 10, 2025; **Accepted for publication:** Sep 22, 2025

Đặt vấn đề

Trong bối cảnh hiện nay, nhằm đáp ứng tốt yêu cầu và định hướng chiến lược phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, Đảng, Nhà nước và đồng chí Tổng Bí thư Tô Lâm tiếp tục quán triệt và đề ra nhiều yêu cầu về chủ trương, chính sách mới liên quan đến công tác xây dựng, hoàn thiện hệ thống pháp luật; đổi mới tư duy lập pháp, tăng cường kiểm soát quyền lực, phòng, chống tham nhũng trong xây dựng pháp luật, trong hoạt động khởi tố, điều tra, truy tố, xét xử và thi hành án²...

¹ Điều 107 Hiến pháp năm 2013, sửa đổi, bổ sung năm 2025.

² Nguyễn Huy Tiến (2025), *Vai trò của VKSND trong cơ chế phân công, phối hợp, kiểm soát giữa các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp*, [Như vậy, việc tăng cường kiểm tra, giám sát, kiểm soát việc thực hiện quyền lực nhà nước nói chung và quyền tư pháp nói riêng là một nhu cầu tất yếu khách quan. Kiểm soát quyền lực nhà nước phải được thực hiện trên nguyên tắc tôn trọng dân chủ, vì lợi ích của đất nước và nhân dân.](https://www.tapchiconsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hnp4dK31Gf/content/vai-tro-cua-vien-kiem-sat-nhan-dan-trong-co-che-phan-cong-phoi-hop-kiem-soat-giua-cac-co-quan-nha-nuoc-trong-viec-thuc-hien-cac-quyen-lap-phap-hanh-ph, truy cập ngày 01/8/2025.</p></div><div data-bbox=)

Hiến pháp năm 2013 đã thừa kế Hiến pháp năm 1992, sửa đổi, bổ sung năm 2001, đồng thời tiếp tục bổ sung và phát triển nguyên tắc: “Quyền lực nhà nước là thống nhất, có sự phân công, phối hợp, kiểm soát giữa các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp”³. Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội

* Email: Duyle668@gmail.com

Tiến sĩ, Phó Trưởng khoa Nhà nước và Pháp luật, Trường Đại học Kiểm sát

³ Khoản 3 Điều 2 Hiến pháp năm 2013, sửa đổi, bổ sung năm 2025.

chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới và các văn kiện gần đây nhất của Đảng ta đã khẳng định và xác định rõ hơn vai trò, vị trí, chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp; bảo đảm quyền lực nhà nước là thống nhất, có sự phân công rành mạch, phối hợp chặt chẽ và tăng cường kiểm soát quyền lực nhà nước. Thực tiễn cho thấy, cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước nói chung và kiểm soát quyền lực tư pháp nói riêng của VKSND là sự ủy quyền của Quốc hội, thay mặt Nhân dân thực hiện giám sát quyền lực nhà nước chuyên trách hiệu quả, góp phần bảo vệ pháp luật, bảo vệ quyền con người, quyền công dân.

Trong suốt 65 năm qua, vị trí, vai trò, chức năng, nhiệm vụ của VKSND trong bộ máy Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam luôn được ghi nhận theo Hiến pháp và pháp luật: Về vị trí, VKSND luôn được xác định là một hệ thống cơ quan độc lập trong bộ máy nhà nước. Về chức năng, VKSND thực hiện chức năng thực hành quyền công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp. Về vai trò, nhiệm vụ, VKSND là một thiết chế kiểm soát quyền lực nhà nước nhằm thực hiện nhiệm vụ bảo vệ pháp luật, bảo vệ quyền con người, quyền công dân, bảo vệ chế độ xã hội chủ nghĩa, bảo vệ lợi ích của Nhà nước, quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân, góp phần bảo đảm pháp luật được chấp hành nghiêm chỉnh và thống nhất.

1. Quy định pháp luật về vai trò của Viện kiểm sát nhân dân trong kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp ở Việt Nam

Xét theo chức năng và nhiệm vụ, VKSND trong hệ thống tổ chức quyền lực nhà nước Việt Nam là một thiết chế có vị trí và vị thế độc lập và đặc biệt, bởi trước hết, các chức năng và nhiệm vụ hiến định và luật định này không thuộc về bất kỳ một cơ quan nào khác trong bộ ba cấu trúc quyền lực nhà nước: Lập pháp - hành pháp - tư pháp. Với các chức năng, nhiệm vụ không chủ thể nào thay thế được đó, VKSND đóng vai trò quan trọng trong việc kiểm soát quyền lực nhà nước

nói chung và kiểm soát quyền lực tư pháp nói riêng.

Hiến pháp và pháp luật quy định VKSND có trách nhiệm kiểm soát đối với hoạt động của các cơ quan tham gia thực hiện quyền lực tư pháp như Cơ quan điều tra (CQĐT), Tòa án, Cơ quan thi hành án và cơ quan khác trong hoạt động tư pháp. Do đó, VKSND trở thành chủ thể kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp nhằm đảm bảo cho hoạt động của các cơ quan tư pháp được thực hiện một cách đúng đắn, nghiêm chỉnh, hạn chế việc lạm quyền từ phía các cơ quan này.

1.1. Viện kiểm sát nhân dân kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp thông qua thực hiện chức năng thực hành quyền công tố và kiểm sát việc tuân theo pháp luật trong tố tụng hình sự

Trong tố tụng hình sự, VKSND là cơ quan duy nhất tham gia đầy đủ các giai đoạn tố tụng. VKSND có trách nhiệm trong việc xác định tội phạm, việc truy cứu trách nhiệm hình sự và việc buộc tội trước Tòa án. Vì vậy, vai trò của VKSND trong kiểm soát việc thực hiện quyền lực trong tố tụng hình sự được thể hiện qua việc thực hiện chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của VKSND trong tố tụng hình sự, hiệu quả của kiểm soát quyền lực thể hiện qua việc VKSND sử dụng đúng đắn, kịp thời thẩm quyền trong từng giai đoạn và hoạt động tố tụng hình sự.

Trong giải quyết tố giác, tin báo về tội phạm và kiến nghị khởi tố, VKSND có trách nhiệm thực hành quyền công tố và kiểm sát việc tiếp nhận, giải quyết tố giác, tin báo về tội phạm và kiến nghị khởi tố, nhằm bảo đảm mọi hành vi phạm tội, người phạm tội phải được phát hiện, khởi tố kịp thời, nghiêm minh, đúng người, đúng tội, đúng pháp luật, không làm oan người vô tội, không để lọt tội phạm và người phạm tội, và việc tiếp nhận, giải quyết tố giác, tin báo về tội phạm và kiến nghị khởi tố được thực hiện đúng quy định của pháp luật (Điều 159, 160 BLTTHS năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2021, 2025 - sau đây gọi tắt là BLTTHS năm 2015). Như vậy, thông qua việc thực hiện chức năng, nhiệm

vụ thực hành quyền công tố và kiểm sát việc tiếp nhận, giải quyết tố giác về tội phạm và kiến nghị khởi tố, VKSND phát hiện kịp thời và đưa ra xử lý nghiêm minh, đúng pháp luật các trường hợp xâm phạm lợi ích của Nhà nước, của công dân và các tổ chức, đơn vị. Đồng thời, VKSND đã ngăn chặn sự vi phạm từ phía các cơ quan và cá nhân có thẩm quyền dẫn đến việc bỏ lọt tội phạm và gây oan, sai. Có thể khẳng định, hoạt động thực hành quyền công tố và kiểm sát việc tuân theo pháp luật trong việc tiếp nhận, giải quyết nguồn tin tội phạm của VKSND là một “hàng rào pháp lý đầu tiên” giúp ngăn chặn các thiếu sót, sai phạm trong hoạt động tố tụng hình sự và bảo vệ pháp luật.

Trong giai đoạn khởi tố vụ án hình sự, VKSND có chức năng thực hành quyền công tố và kiểm sát việc khởi tố vụ án hình sự nhằm bảo đảm việc khởi tố vụ án hình sự được thực hiện có căn cứ và đúng quy định pháp luật (Điều 161 BLTTHS năm 2015). Để kiểm tra tính hợp pháp của quyết định khởi tố vụ án hình sự, Kiểm sát viên kiểm tra trình tự, thủ tục tiến hành thu thập các tài liệu, chứng cứ làm căn cứ và thẩm quyền ra quyết định khởi tố vụ án hình sự, hình thức và nội dung quyết định khởi tố vụ án hình sự để khởi tố vụ án hình sự của CQĐT, cơ quan được giao nhiệm vụ tiến hành một số hoạt động điều tra có đúng quy định của BLTTHS hay không.

Trong giai đoạn điều tra vụ án hình sự, hoạt động của VKSND trong thực hành quyền công tố và kiểm sát điều tra vụ án hình sự có hai mục đích là bảo đảm phát hiện, điều tra, truy cứu trách nhiệm hình sự đối với người phạm tội, đồng thời phát hiện và khắc phục các vi phạm pháp luật trong hoạt động điều tra của các CQĐT và các cơ quan được giao thực hiện một số hoạt động điều tra. Hai nội dung này được quy định cụ thể tại Điều 14 và Điều 15 Luật Tổ chức VKSND năm 2014, sửa đổi, bổ sung năm 2025 (sau đây gọi tắt là Luật Tổ chức VKSND năm 2014) và Điều 165, Điều 166 BLTTHS năm 2015. Như vậy, nội dung kiểm soát quyền lực trong hoạt động kiểm sát điều tra của VKSND được xác định là thẩm

quyền của Viện kiểm sát (VKS) trong quá trình hoạt động điều tra nhằm bảo đảm các thủ tục và quyết định điều tra tuân thủ đúng pháp luật tố tụng và tăng cường trách nhiệm của VKS trực tiếp tham gia khi tiến hành các biện pháp điều tra.

Quá trình điều tra, truy tố cũng đã đặt ra vấn đề về sự cần thiết kiểm soát quyền lực trong chính các cấp VKSND. Chính vì vậy, Điều 240 BLTTHS năm 2015 đã quy định, mọi quyết định ban hành trong giai đoạn truy tố phải được gửi ngay cho VKS cấp trên; Viện trưởng VKS cấp trên có quyền rút, đình chỉ, hủy bỏ các quyết định đó nếu thấy không có căn cứ hoặc trái pháp luật và yêu cầu VKS cấp dưới ra quyết định đúng pháp luật.

Trong hoạt động xét xử vụ án hình sự, VKSND kiểm soát việc thực hiện quyền tư pháp thông qua hai hoạt động là buộc tội đối với người bị buộc tội và kiểm sát việc tuân theo pháp luật trong xét xử các vụ án hình sự. Nội dung của hoạt động kiểm soát quyền lực tư pháp trong giai đoạn xét xử bao gồm việc công bố cáo trạng hoặc quyết định truy tố theo thủ tục rút gọn; xét hỏi, luận tội, tranh luận, phát biểu quan điểm về việc giải quyết vụ án tại phiên tòa; kháng nghị bản án, quyết định của Tòa án (trong trường hợp phát hiện oan, sai, bỏ lọt tội phạm và người phạm tội và trong trường hợp bản án, quyết định của Tòa án vi phạm nghiêm trọng thủ tục tố tụng); đưa ra các yêu cầu, kiến nghị đối với các cơ quan, tổ chức, cá nhân (Điều 18, 19 Luật Tổ chức VKSND năm 2014 và Điều 266, 267 BLTTHS năm 2015).

Trong giai đoạn xét xử sơ thẩm, vai trò của VKSND trong kiểm soát quyền lực tư pháp thể hiện rõ qua hoạt động thực hành quyền công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp ở giai đoạn xét xử, với mục đích bảo đảm hoạt động của các chủ thể diễn ra trong giai đoạn này phù hợp và tuân theo pháp luật, bảo đảm bản án, quyết định của Tòa án công bằng, đúng pháp luật. Trong giai đoạn xét xử phúc thẩm, vai trò của VKSND trong kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp được thể hiện ở việc VKSND sử dụng quyền kháng nghị bản án

hoặc quyết định chưa có hiệu lực pháp luật của Tòa án (kháng nghị của VKS cùng cấp với Tòa án đã ra bản án hoặc quyết định sơ thẩm đó); cũng như sự có mặt của VKS cùng cấp là bắt buộc để giải quyết vụ án, thực hiện các quyền năng tố tụng tại phiên tòa. Đòi hỏi này của pháp luật tố tụng hình sự có ý nghĩa quan trọng trong việc thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử của VKSND. VKS có thẩm quyền kháng nghị theo thủ tục giám đốc thẩm để yêu cầu xét lại bản án hoặc quyết định đã có hiệu lực pháp luật vì phát hiện có vi phạm pháp luật nghiêm trọng trong việc xử lý vụ án (Điều 371 BLTTHS năm 2015). Nếu kháng nghị theo thủ tục giám đốc thẩm là thẩm quyền của cả Tòa án và VKS thì thẩm quyền kháng nghị theo thủ tục tái thẩm chỉ thuộc về VKS, gồm Viện trưởng VKSND tối cao, Viện trưởng VKS quân sự Trung ương và Viện trưởng VKSND cấp tỉnh (Điều 400 BLTTHS năm 2015). Có thể khẳng định, về bản chất, quyền kháng nghị của VKSND theo thủ tục giám đốc thẩm và tái thẩm cũng là kiểm soát quyền lực đối với hoạt động xét xử của Tòa án cấp sơ thẩm và phúc thẩm.

1.2. Viện kiểm sát nhân dân kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp thông qua thực hiện chức năng kiểm sát hoạt động tư pháp trong lĩnh vực tố tụng dân sự, tố tụng hành chính, hoạt động thi hành án, giải quyết khiếu nại, tố cáo

Đối với kiểm sát hoạt động tư pháp ngoài lĩnh vực tố tụng hình sự, chức năng kiểm sát hoạt động tư pháp chính là một phương thức giám sát, kiểm soát đối với hoạt động tư pháp nhằm đảm bảo các hoạt động đó được tiến hành đúng pháp luật, hạn chế việc cơ quan tư pháp lạm dụng quyền lực để vi phạm quyền và lợi ích hợp pháp của cá nhân, tổ chức. Qua công tác này, nếu phát hiện vi phạm pháp luật, VKSND phải kịp thời kiến nghị, kháng nghị, yêu cầu các cơ quan, tổ chức, cá nhân khắc phục vi phạm để đảm bảo tính nghiêm minh của pháp luật.

Thứ nhất, VKSND kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp trong hoạt động kiểm sát việc giải quyết vụ việc dân sự, vụ án hành chính

Trong quá trình giải quyết vụ án hành chính, vụ việc dân sự, hôn nhân và gia đình, kinh doanh, thương mại, lao động và những việc khác theo quy định của pháp luật, VKSND có vai trò kiểm soát, giám sát việc xét xử của Tòa án. Nhiệm vụ, quyền hạn của VKSND khi kiểm sát việc giải quyết các vụ, việc trên được quy định tại các Điều 27 Luật Tổ chức VKSND năm 2014; Điều 21 Luật Tố tụng dân sự năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2025; Điều 25 Luật Tố tụng hành chính năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2025. Như vậy, VKSND có quyền kiểm sát chặt chẽ đối với hoạt động xét xử vụ án hành chính, vụ việc dân sự, hôn nhân và gia đình, kinh doanh, thương mại, lao động và những việc khác theo quy định của pháp luật của Tòa án. Đặc biệt, vai trò của VKSND trong kiểm soát hoạt động xét xử các vụ án hành chính, vụ việc dân sự của Tòa thể hiện rõ qua quy định VKSND có quyền thực hiện các quyền yêu cầu, kiến nghị, kháng nghị theo quy định của pháp luật nhằm bảo đảm cho việc giải quyết vụ án hành chính, vụ việc dân sự được kịp thời, đúng pháp luật.

Thứ hai, VKSND kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp trong hoạt động kiểm sát việc tạm giữ, tạm giam và kiểm sát thi hành án hình sự, dân sự, hành chính

Một là, VKSND kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp trong hoạt động kiểm sát việc tạm giữ, tạm giam và thi hành án hình sự

Hoạt động kiểm sát việc tạm giữ, tạm giam và kiểm sát thi hành án hình sự là một trong các khâu công tác kiểm sát hoạt động tư pháp của VKSND được quy định tại điểm đ khoản 2 Điều 6, Điều 22, Điều 25 Luật Tổ chức VKSND năm 2014 và Điều 7 Luật Thi hành án hình sự năm 2019.

Kiểm sát thi hành án hình sự có mục đích bảo đảm việc tuân theo pháp luật của Tòa án, cơ quan thi hành án hình sự, cơ quan, tổ chức được giao một số nhiệm vụ thi hành án hình sự, người có thẩm quyền, cơ quan, tổ chức, cá nhân có liên quan trong việc thi hành án hình sự. Ở lĩnh vực hoạt động này, các phương thức thực thi thẩm quyền của VKSND vẫn

được quy định bao gồm yêu cầu, kiến nghị, kháng nghị, khởi tố hoặc yêu cầu CQĐT khởi tố vụ án hình sự khi phát hiện vụ việc có dấu hiệu tội phạm trong thi hành án hình sự. Đối tượng kháng nghị là hành vi, quyết định có vi phạm pháp luật của cơ quan, người có thẩm quyền trong việc thi hành án hình sự. Đối tượng được VKS yêu cầu là Tòa án, các cơ quan thi hành án hoặc cơ quan được giao một số nhiệm vụ thi hành án.

Hai là, VKSND kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp trong hoạt động kiểm sát thi hành án dân sự, hành chính

Hoạt động kiểm sát thi hành án dân sự, thi hành án hành chính là một trong các khâu công tác kiểm sát hoạt động tư pháp của VKSND được quy định tại điểm g khoản 2 Điều 6, Điều 28 Luật Tổ chức VKSND năm 2014; khoản 1 Điều 12 Luật Thi hành án dân sự năm 2008, sửa đổi, bổ sung năm 2014, 2022; Điều 315 Luật Tổ tụng hành chính năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2025. Theo đó, VKSND có chức năng kiểm sát việc tuân theo pháp luật của Tòa án, cơ quan thi hành án dân sự, Chấp hành viên, cơ quan, tổ chức, cá nhân có liên quan trong việc thi hành án dân sự, thi hành án hành chính. Kiểm sát thi hành án dân sự là một trong những công tác thực hiện chức năng kiểm sát hoạt động tư pháp của VKSND nhằm bảo đảm cho các bản án, quyết định đã có hiệu lực pháp luật hoặc chưa có hiệu lực nhưng phải thi hành ngay của Tòa án được thi hành đầy đủ kịp thời, đúng pháp luật; đảm bảo quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân và Nhà nước, góp phần giữ vững ổn định chính trị, xã hội, tăng cường hiệu lực và hiệu quả của bộ máy nhà nước, đặc biệt là của hệ thống các cơ quan tố tụng.

Thứ ba, VKSND kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp trong hoạt động giải quyết khiếu nại, tố cáo và kiểm sát việc giải quyết khiếu nại, tố cáo trong hoạt động tư pháp

VKSND là cơ quan được giao nhiệm vụ giải quyết khiếu nại, tố cáo và kiểm sát việc giải quyết khiếu nại, tố cáo trong hoạt động tư pháp. Đây là hoạt động có ý nghĩa rất quan

trọng vì kết quả giải quyết khiếu nại, tố cáo trong hoạt động tư pháp có thể ảnh hưởng tới quyền con người, quyền công dân trong lĩnh vực tư pháp. Luật Tổ chức VKSND năm 2014 đã quy định thành một mục riêng, gồm 03 điều về Công tác giải quyết và kiểm sát việc giải quyết khiếu nại, tố cáo về hoạt động tư pháp (Điều 29, 30, 31 Chương II). Kiểm sát việc giải quyết khiếu nại, tố cáo về hoạt động tư pháp chính là sự kiểm tra lại hoạt động tư pháp đã diễn ra trước đó, cũng sự kiểm tra lại quá trình kiểm sát hoạt động tư pháp của VKSND. Có thể nói, đây cũng là hình thức kiểm soát quyền lực của VKSND đối với các cơ quan tham gia việc thực hiện quyền tư pháp.

1.3. Viện kiểm sát nhân dân kiểm soát việc thực hiện quyền lực tư pháp thông qua hoạt động của Cơ quan điều tra – Viện kiểm sát nhân dân tối cao

Điều 20 Luật Tổ chức VKSND năm 2014 quy định thẩm quyền của CQĐT VKSND tối cao và CQĐT VKS quân sự Trung ương. Hoạt động của CQĐT VKSND tối cao đã góp phần quan trọng để VKSND thực hiện tốt công tác thực hành quyền công tố, kiểm sát hoạt động tư pháp; trở thành công cụ đặc lực, góp phần vào sức mạnh chung của toàn Ngành trong công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm, nhất là công cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, bảo đảm sự trong sạch, vững mạnh của các cơ quan tư pháp.

Việc thực hiện tốt công tác điều tra của CQĐT VKSND tối cao giúp phòng ngừa vi phạm, tội phạm xâm phạm hoạt động tư pháp, tham nhũng chức vụ xảy ra trong hoạt động tư pháp và có tác dụng răn đe, cảnh tỉnh, phòng ngừa chung trong hệ thống cơ quan tư pháp. Đặc biệt, khi phát hiện tội phạm xâm phạm hoạt động tư pháp thì xử lý nghiêm theo quy định pháp luật, giúp nâng cao hiệu quả hoạt động kiểm soát quyền tư pháp của VKSND. Trong hoạt động trực tiếp điều tra vụ án về tội xâm phạm hoạt động tư pháp, tham nhũng, chức vụ xảy ra trong hoạt động tư pháp, ngành Kiểm sát nhân dân luôn bảo

đảm tỷ lệ giải quyết nguồn tin, điều tra khám phá các loại tội phạm, thu hồi tài sản trong vụ án về tham nhũng đều vượt chỉ tiêu của Quốc hội, đã ban hành nhiều kiến nghị yêu cầu cơ quan xử lý cán bộ vi phạm và áp dụng biện pháp phòng ngừa tội phạm. Kiến nghị đều được tiếp thu, thực hiện, góp phần chấn chỉnh hoạt động của cơ quan tư pháp bảo đảm thực thi đúng pháp luật⁴. Như vậy, thông qua hoạt động điều tra tội phạm xâm phạm hoạt động tư pháp, tội phạm về tham nhũng, chức vụ xảy ra trong hoạt động tư pháp của CQĐT VKSND tối cao, CQĐT VKS quân sự Trung ương góp phần bảo đảm cho hoạt động kiểm sát tuân theo pháp luật trong hoạt động tư pháp cũng như việc thực hiện chức năng thực hành quyền công tố hoạt động hiệu lực và hiệu quả.

2. Định hướng hoàn thiện vai trò của Viện kiểm sát nhân dân trong việc kiểm soát quyền lực tư pháp trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam bước vào kỷ nguyên mới

Thực tiễn nhiều năm qua cho thấy, trên tất cả các lĩnh vực thuộc chức năng, nhiệm vụ, VKSND đã thực sự chứng minh được vai trò không thể thay thế được của mình trong hệ thống bộ máy nhà nước và trong việc kiểm soát quyền lực nhà nước, trong đó có quyền tư pháp. Chính vì vậy, quan điểm cần được khẳng định là tiếp tục đề cao vai trò, xác định đúng vị trí, chức năng và nhiệm vụ của VKSND trong các cơ chế kiểm soát quyền lực ở nước ta hiện nay và trong toàn bộ tiến trình xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đến năm 2030, định hướng đến năm 2045.

2.1. Về vị trí, vai trò của Viện kiểm sát nhân dân

Để thống nhất nhận thức lý luận về vị trí, vai trò của VKSND trong tổ chức bộ máy nhà nước, hệ thống chính trị của nước ta, cũng như bảo đảm cho VKSND thực hiện tốt nhiệm vụ trên thực tế, cần tổ chức việc nghiên cứu lý luận, tổng kết thực tiễn để làm rõ các vấn đề

về quyền tư pháp, hoạt động tư pháp, cơ chế phân công, phối hợp và kiểm soát việc thực hiện giữa các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp ở nước ta trong giai đoạn mới, làm cơ sở cho việc hoàn thiện chính sách, pháp luật về tư pháp, về vị trí, chức năng của cơ quan tư pháp nói chung và VKSND nói riêng, bảo đảm chuẩn bị tốt nội dung liên quan đến vấn đề về tư pháp và VKSND, đặc biệt là được thể hiện trong Văn kiện, Nghị quyết Đại hội XIV của Đảng. Theo đó, cần nghiên cứu, đưa vào cơ cấu người đứng đầu VKS tham gia cấp ủy các cấp, có vị trí tương xứng với vị trí của người đứng đầu Tòa án, CQĐT là cơ quan chịu sự kiểm soát quyền lực từ VKS để bảo đảm VKS có đủ điều kiện triển khai thực hiện tốt trách nhiệm, thẩm quyền, tham mưu tốt cho cấp ủy các cấp, góp phần tăng cường hiệu quả sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác của VKS. Đặc biệt, Viện trưởng VKSND tối cao - người đứng đầu trong ngành Kiểm sát nhân dân cũng cần được giao vị trí quan trọng trong Đảng, tương xứng với vị trí của Chánh án TAND tối cao, Bộ trưởng Bộ Công an. Bên cạnh đó, cần tăng cường hơn tính độc lập của thiết chế VKSND trong cơ chế tổ chức quyền lực nhà nước - bảo đảm quan trọng hiệu quả kiểm soát quyền lực nhà nước. Tính độc lập của VKSND với tính chất là một thiết chế trong bộ máy nhà nước được quy định bởi Hiến pháp và pháp luật với hai mức độ: Sự độc lập của thiết chế VKSND và sự độc lập của Kiểm sát viên trong tổ chức và hoạt động.

2.2. Về chức năng, nhiệm vụ của Viện kiểm sát nhân dân

Thứ nhất, trong tổ tụng hình sự

Qua hơn 20 năm thực hiện công tác cải cách tư pháp, nhiều văn kiện, nghị quyết quan trọng của Đảng được ban hành và ghi nhận vai trò của VKSND trong hệ thống các cơ quan tư pháp. Đặc biệt, Nghị quyết số 27-NQ/TW đã khẳng định: “Hoàn thiện thể chế VKSND thực hiện tốt chức năng thực hành quyền công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp; hoàn thiện cơ chế tăng cường trách nhiệm công tố trong

⁴ Nguyễn Huy Tiến, Tlđđ.

hoạt động điều tra, tăng cường kiểm soát bên trong việc thực hành quyền công tố, kiểm sát hoạt động xét xử phù hợp với nguyên tắc thẩm phán, hội thẩm xét xử độc lập và chỉ tuân theo pháp luật”. Như vậy, trong lĩnh vực tố tụng hình sự, VKSND cần tiếp tục chú trọng hoàn thiện cơ chế tăng cường trách nhiệm công tố trong hoạt động điều tra. Theo đó, nhiệm vụ trọng tâm là xây dựng nền công tố mạnh trong tố tụng hình sự, bởi việc thiết lập và đảm bảo nền công tố mạnh có vai trò, ý nghĩa quan trọng đối với hiệu quả công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm; bảo đảm các quyền con người, quyền công dân trong tố tụng hình sự; bảo đảm sự phát triển kinh tế - xã hội và hội nhập quốc tế của đất nước trước tình hình mới. Xu hướng xây dựng nền công tố mạnh có thể xác định theo hướng mở rộng, trao thêm thẩm quyền điều tra cho VKSND một số loại tội phạm đặc biệt, bảo đảm sự khách quan. Tăng cường trách nhiệm công tố của VKS bằng việc tăng cường hoạt động điều tra của hệ thống CQĐT VKS, bảo đảm cho VKS thực hiện tốt chức năng thực hiện quyền công tố như mô hình thực tế rất thành công của VKS Liên bang Nga và VKS Trung Quốc⁵. Đây cũng là vấn đề mà ở Việt Nam cần nghiên cứu, tiếp thu trong thời gian tới, khi CQĐT VKSND tối cao “đủ” sức đảm đương có thể chuyển giao sẽ phát huy hiệu quả cao. Theo đó, cần tiếp tục khẳng định thẩm quyền điều tra độc lập của VKS đối với các loại tội phạm nhất định nhằm hỗ trợ và bảo đảm cho việc thực hiện có hiệu quả chức năng công tố. Thực tế hoạt động điều tra của CQĐT VKSND thời gian qua đã hỗ trợ, góp phần tích cực bảo đảm thực hiện tốt chức năng thực hành quyền công tố và kiểm sát hoạt động tư pháp. Tuy nhiên, VKSND có phạm vi thẩm quyền chỉ điều tra đối với một số loại tội xâm phạm hoạt động tư pháp, tham nhũng, chức vụ xảy ra trong hoạt động tư pháp mà người phạm tội là cán bộ các cơ quan tư pháp là còn hạn hẹp, chưa bảo đảm hỗ trợ đầy đủ, hiệu quả, phù hợp với yêu cầu thực

hiện chức năng của VKSND. Tham khảo kinh nghiệm của Trung Quốc, Liên bang Đức, Hàn Quốc, Nhật Bản cho thấy, cần mở rộng phạm vi thẩm quyền điều tra của CQĐT VKSND, không chỉ đối với các tội xâm phạm hoạt động tư pháp, tham nhũng, chức vụ xảy ra trong hoạt động tư pháp mà còn đối với một số vụ án khác có tính chất đặc biệt nghiêm trọng, phạm vi ảnh hưởng lớn đến an ninh chính trị, trật tự xã hội như tội phạm tham nhũng, kinh tế có tổ chức với quy mô lớn, phức tạp...⁶

Thứ hai, trong tố tụng dân sự

Trong tố tụng dân sự, theo Bộ luật Tố tụng dân sự năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2025, VKSND có thẩm quyền chủ yếu là kháng nghị mà không có quy định về khởi kiện các vụ, việc dân sự bảo vệ lợi ích công của VKS. Ngày 24/6/2025, Kỳ họp thứ 9 Quốc hội Khóa XV đã thông qua Nghị quyết số 205/2025/QH15 về việc thí điểm VKSND khởi kiện vụ án dân sự để bảo vệ quyền dân sự của các chủ thể là nhóm dễ bị tổn thương hoặc bảo vệ lợi ích công. Việc bổ sung thẩm quyền này đánh dấu bước tiến quan trọng, mở rộng thẩm quyền của VKSND trong tố tụng dân sự. Do đó, trong thời gian tới, VKSND cần khẩn trương bổ sung nội dung này vào Bộ luật Tố tụng dân sự nhằm tạo cơ sở pháp lý ổn định, thống nhất và lâu dài để thực hiện nhiệm vụ mới này. Theo đó, Bộ luật cần bổ sung nội dung: Bên cạnh các cơ quan quản lý chuyên ngành, các tổ chức xã hội, cần giao VKSND thẩm quyền khởi kiện vụ án dân sự trong trường hợp chủ thể các quyền dân sự là Nhà nước (lợi ích công), các nhóm dễ bị tổn thương (yếu thế) không có điều kiện tham gia tố tụng. Như vậy, cần bổ sung cơ chế khởi kiện của VKSND để bảo vệ quyền dân sự của chủ thể thuộc nhóm dễ bị tổn thương và bảo vệ lợi ích công trong trường hợp không có người đứng ra khởi kiện.

Thứ ba, trong tố tụng hành chính

Trong hoạt động hành chính nhà nước trên một số lĩnh vực, qua quá trình thực hiện chức

⁵ Lê Ngọc Duy, “Hoàn thiện quy định của pháp luật về xây dựng nền công tố mạnh trong thiết chế VKSND”, *Tạp chí Kiểm sát*, số 20/2020.

⁶ Đào Trí Úc, “Vai trò kiểm soát quyền lực tư pháp của VKSND trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa”, *Tạp chí Kiểm sát*, số chuyên đề tháng 8/2025.

năng, nhiệm vụ, VKSND các cấp đã phát hiện được nhiều vi phạm xâm phạm lợi ích Nhà nước, lợi ích công cộng, qua đó đã ban hành nhiều yêu cầu, kiến nghị nhằm khắc phục, phòng ngừa vi phạm. Tuy nhiên, việc yêu cầu, kiến nghị không có hiệu quả trên thực tế vì đối với việc giải quyết vụ án hành chính thì vai trò của VKSND trong việc bảo vệ lợi ích công cộng, lợi ích Nhà nước vẫn còn hạn chế, mang tính bị động, trong đó một phần là do chưa có cơ chế tác động phù hợp để bảo vệ lợi ích chung. Trước tình hình xâm phạm lợi ích công cộng, lợi ích Nhà nước ngày càng tăng và diễn biến phức tạp, để đáp ứng yêu cầu *tăng cường hơn nữa việc bảo vệ công lý, bảo vệ quyền con người, quyền công dân, bảo vệ chế độ xã hội chủ nghĩa, bảo vệ lợi ích của Nhà nước, quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của tổ chức, cá nhân*, cần tăng cường vai trò của VKSND trong hoạt động này nhằm đảm bảo nguyên tắc tuân thủ pháp luật và bảo vệ lợi ích của Nhà nước, lợi ích công cộng bị xâm hại. Như vậy, trong hoạt động hành chính nhà nước, nhiều lĩnh vực như bảo vệ môi trường sinh thái, bảo vệ tài nguyên, vệ sinh an toàn thực phẩm, dược phẩm, quản lý tài sản nhà nước, chuyển nhượng quyền sử dụng đất công... không thực hiện đúng chức năng, nhiệm vụ dẫn đến lợi ích của Nhà nước, lợi ích công cộng bị xâm hại. Nếu VKSND phát hiện và đã có kiến nghị nhưng không được giải quyết thì VKSND có quyền khởi kiện vụ án hành chính ra trước Tòa án.

Để thực hiện tốt nhiệm vụ này, thời gian tới cần có những quy định để giúp cho hoạt động VKSND chuyển sang hướng linh hoạt hơn. Theo đó, khi tiếp nhận các thông tin, tài liệu vi phạm thông qua hoạt động của VKSND hoặc thông qua việc tiếp nhận, kiểm sát việc giải quyết tin báo, tố giác và kiến nghị, thông tin về vụ việc, hành vi vi phạm,... thì VKSND có thể chủ động phát động hoạt động tố tụng như thu thập thông tin, tài liệu, lập hồ sơ, yêu cầu kiến nghị khắc phục, phòng ngừa đối với cơ quan/người có thẩm quyền vi phạm và đưa vụ việc ra xem xét, xét xử trước Tòa án trong

trường hợp yêu cầu, kiến nghị khắc phục, phòng ngừa không được thực hiện hoặc thực hiện không đầy đủ để xử lý một cách triệt để hành vi vi phạm.

Kết luận

Trong kỷ nguyên mới, đứng trước thời khắc lịch sử khi hệ thống VKSND theo mô hình mới 3 cấp được kiện toàn và đi vào hoạt động sau vừa tròn 65 năm hình thành và phát triển (26/7/1960 – 26/7/2025), VKSND – một thiết chế hiến định độc lập trong bộ máy Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam cần tiếp tục đổi mới, hoàn thiện về cả hệ thống lý luận và thực tiễn về tổ chức và hoạt động nhằm đáp ứng yêu cầu của tình hình trong kỷ nguyên mới. Theo đó, cần tập trung làm rõ một số vấn đề lý luận về tổ chức và hoạt động của VKSND mà một trong những nhiệm vụ trọng tâm là tăng cường vai trò kiểm soát quyền lực tư pháp của VKSND trong bối cảnh cải cách tư pháp, cải cách bộ máy nhà nước để thúc đẩy hoạt động tư pháp hiệu quả, bảo đảm cho hoạt động tư pháp luôn nằm trong quỹ đạo tuân theo pháp luật nhằm bảo vệ công lý, bảo vệ quyền con người, quyền công dân, tránh oan, sai, bỏ lọt tội phạm./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Tô Lâm (2024), *Một số nội dung cơ bản về kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc; những định hướng chiến lược đưa đất nước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc*, https://www.tapchicongsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hhp4dK31Gf/content/ky-nguyen-moi-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-ky-nguyen-phet-trien-giau-manh-duoi-su-lanh-dao-cam-quyen-cua-dang-cong-san-xay-dung-thanh-cong-nuoc-vie;
2. Nguyễn Huy Tiến (2025), *Vai trò của VKSND trong cơ chế phân công, phối hợp, kiểm soát giữa các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp*, https://tapchicongsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hhp4dK31Gf/content/vai-tro-cua-vien-kiem-sat-nhan-dan-trong-co-che-phan-cong-phoi-hop-kiem-soat-giua-cac-co-quan-nha-nuoc-trong-viec-thuc-hien-cac-quyen-lap-phap-hanh-ph;
3. Đào Trí Úc, “Tăng cường vai trò của VKSND trong kiểm soát quyền lực nhà nước, kiểm soát quyền tư pháp”, *Tạp chí Kiểm sát*, số chuyên đề tháng 8/2025;
4. Lê Ngọc Duy, “Hoàn thiện quy định của pháp luật về xây dựng nền công tố mạnh trong thiết chế VKSND”, *Tạp chí Kiểm sát*, số 20/2020.